

SALGÓTARJÁN KURUC FÖLDESURAI

Az újabb történeti kutatások – a korábban csak a nemesi sérelmek, a rendi állam védelmére a főurak és a félrevezetett jobbágyok által „rebeliónak” tekintett Rákóczi-szabadságharc teóriájával szemben – feltárták, hogy Rákóczi mellé egy művelt, haladó gondolkodást képviselő köznemesség, és az egykori végvári katonák, paraszti, mezővárosi lakosságból álló népi bázis csatlakozott. A „vitézlő rend” az Udvari Kamara számára politikailag veszélyes, „kuruchoz hajló” és csekély harcértékűnek tartott tagjai a karlócai békekötés, s különösen a végvári hálózat felszámolása után feleslegessé váltak. Az ország belsejébe került, s főleg magyar örösgű végvárak védelemre alkalmatlanná tétele is megindult. A hajdani végvárak védelmi funkciójának részbeni feléledésére az 1703-as kuruc felkelés nyomán került ismét sor.

Kezdetben a nemesség bizonytalankodva fogadta a felkelést, mivel nem látta világosan Rákóczi célkitűzéseit, félt az uraikkal szembefordulni kész s magukat kurucoknak nevező „paraszt lázadók”-tól. II. Rákóczi Ferenc 1703. augusztus 29-én hívta csatlakozásra Nógrád megyét, majd a kurucok szeptember 3-án Füleknél a megye területére is léptek. Szeptember 4-én a megyei közgyűlés elrendelte, hogy a nemesség családtagjaival együtt húzódjon a főúri lakóhelyként épségben maradt Gács és Kékkő várába, illetve Szécsény mezővárosába. A kurucok egy hét múlva elfoglalták Losoncot, 26-án Szécsény meghódolt, majd október 13-án Szécsény vára is megadta magát. A Gács várába zárkózott mintegy 320 nemest a kurucok bekerítették s azok kénytelenek voltak megadni magukat október 15-én. Elővigyázatosan azonban nyilatkozatot helyeztek el a garamszentbenedeki konvent hiteleshelyi levéltárában, azzal, hogy csak az erőszaknak engedelmeskedve csatlakoztak Rákóczihoz. Kékkő október 17-én került a kurucok kezére. 1703. november 8-án tartott loconci közgyűlésen a megye nemessége a csatlakozás mellett döntött s hűségnyilatkozatukkal Ráday Pál főjegyzőt és Kajali Pál megyei birtokosokat küldték Rákóczihoz a tokaji táborba. Itt Rádayt a fejedelem besztercebányai főharmincadossá, Kajalit pedig a Nógrád és Kishont vármegyék kincstári javainak igazgatójává nevezte ki.

Nógrád megye több szempontból is kapcsolódik a Rákóczi-szabadságharchoz. Itt volt Szécsényben a magyar állam kialakításáért folyó harcok legfontosabb eseménye 1705-ben, s itt zajlott le a szabadságharc utolsó nagy csatája, a romhányi csata 1710. január 22-én. Nógrádból érkeztek a Rákóczi államvezetésében szerepet játszó köznemesek legjelentősebb alakjai: Ráday Pál, Kajali Pál, Vay Ádám, és még sokan mások. A katonák közül Darvas Ferenc főhadbiztos, Darvas Mihály kerületi főhadbiztos, gr. Forgách Simon tábornok, Gyürky Ferenc ezereskapitány, Tolvay Ferenc ezereskapitány. 1708 után ők tartottak ki legtovább a fejedelem politikája mellett. Írásomban a salgótarjáni vonatkozású, eleddig csak részben ismert vagy újabban feltárt irodalmi vonatkozású adatok rendszerezését igyekeztem elvégezni a források felhasználásának teljessége nélkül. Céлом a Rákóczi-szabadságharcban szerepet játszott, a nagypolitika irányítói között feltűnt s Salgótarjánhoz /Somoskőhöz, Baglyasaljához/ köthető jeles személyek életútját egy vázlatos pályaképben megrajzolni.

Az elsők között volt Dornyay Béla, aki 1935. április 8-án a salgótarjáni reálgimnáziumban, II. Rákóczi Ferenc halálának 200. évfordulóján egy megemlékezés keretében olvasta fel kis dolgozatát, melyet hamarosan nyomtatásban is megjelentetett „Salgótarján két földesura II. Rákóczi Ferenc szolgálatában” címmel. Ebben Vay Ádámról és Szluha Ferencről értekezett, akik a szabadságharcban fontos tisztségeket töltöttek be. Előadásával és írásával a kor identitást kereső emberének próbálta megteremteni a salgótarjáni Rákóczi-kultusz alapjait, mely tárgyiasult formában később a köztudatban a vadaskerti százados tölgyfában jelent meg. Arra ugyan a helytörténészek máig nem leltek bizonyítékot, hogy ez a fa pihenőhelyül szolgált volna valamikor is a fejedelemnek, de arra igen, hogy két alkalommal is áthaladhatott Salgótarjánon. Először 1705. február 18. után, mikor Kistapolcsányból Egerbe vonult. Ekkor azonban csak Kazár érintése bizonyítható. Másodszor pedig 1706. november 20-án, amikor Lőrinciből a Zagyva völgyén fölfelé haladva Pásztó, Fülek útvonalon nem kerülhette ki Salgótarját. Ezek a tények adtak tápot az észak felé vezető megyei út mellett álló, a hajdani Vadaskert ösöreg tölgyfájának népi elnevezésére, feltehetően az 1930-as évek második felétől.

Dornyay Béla az említett ünnepi beszédében a szabadságharc két „vezéralakjáról” emlékezett meg, akiket a történetírás akkor még nem igen ismert, annál kevésbé persze a szorosabban vett helyi irodalom. Vay Ádám és Szluha Ferenc városunkhoz köthető alakjáról volt szó,

igaz Dornyay sem tudott az általánosságoknál többet hozzátenni, ezért is maradhatott kérdőjel emlékező sorai végén, amikor Baglyasalja, Somoskő, Somoskőújfalu és Salgótarján helytörténetében kereste helyüket. Az eltelt, közel hetven év alatt felgyülemlett ismeretéből próbálom személyiségüket kibontani, életútjukat felvázolni.

VAY ÁDÁM

(Vaja, 1657. május 14. – Gdansk, 1719. január 31.)

Szabolcs vármegye egyik legrégebbi családjából származott, mely a legendák homályába vesző ősökkel dicsekedhetett. Okleveles adatok szerint is a 14. század közepéig nyúlik vissza a család története. Várukat 1418-ban emelték Vaján, melyet a 17. századtól alakítottak át. A Vayak a 19. század elejéig fokozatosan gazdagodtak, rangban emelkedtek s nemcsak a báróságot, de a grófi címet is elnyerték.

Vay Ádám bizalmas embere volt Rákóczinak, előkelő tisztségeket viselt s követte fejedelmét a bujdosásban. A távoli és számára idegen-rideg „Danckában” azaz Gdanskban halt meg.

Vay Ádám

Vay Ádám 1657 pünkösdi napján született Vaján, a család ősi várában. A betörő tatár csapatok elől menekülő családja Nagyszöllősön keresztelte meg. Korán, hat évesen vesztette el apját, Vay Pétert. Anyja, csepei Zoltán Anna előkelő szabolcsi családból származott. Öt éves volt, amikor fiútestvéreivel egyetemben a sárospataki református kollégiumba került, a nagyhírű Csécsi János keze alá. Tíz évesen hagyta el a pataki iskolát, mivel családja anyagi helyzete megrendült. Ábrahám nevű bátyja révén 1675-ben a kurucok között találjuk, sőt Debrecenben a császáriak fogságába is került. Kiszabadulása után a Dunántúlra ment Batthyány Ádám és Kristóf udvarába, ahol a vitézi élettel ismerkedett meg. A 17. században ugyanis kötelező volt a nemesi ifjak számára a hadakozásban, a jogban való jártasság, valamint a gazdálkodáshoz való értés. „Tudjon dolgozni, de főleg dolgoztatni, erősen tartsa kezében jogait”. Ezt az elvet, mint a későbbiekben látni fogjuk, Vay jól megjegyezte magának. Természetes követelmény volt vallásának tanait is megismerni. Mint tudjuk, erősen ragaszkodott református vallásához, tekintélye volt a tiszavidéki protestáns nemesség között. A morális vallásosság jól illett Vay Ádám kemény, gyakorlatias, logikus és következetes természetéhez.

A Dunántúlról 1676-ban került a császár birodalmában fekvő Fülek várába – lovakkal, szolgálkával együtt, bár nem volt tehetős ember – Koháry István főkapitány alárendeltségébe. A füleki végházban királyi zsoldban álló katonák éltek s innen Fülekről parancsnokolták Ajnácskő kisebb létszámú őrséggel ellátott várát is. Fülek volt korábban a hódoltsági és végvári vidékek birtokos nemességének egyik legjelentősebb központja. Itt ismerte meg s vette feleségül 1679-ben Iványi Fekete László alkapitány leányát, Erzsébetet. Iványi Fekete László első felesége Hedry Erzsébet, egy Sáros vármegyei törzsökös család leszármazottja. Második felesége Aszalay Erzsébet, a szendrői Aszalay család tagja volt. Aszalay Ferenc felesége a nógrádi birtokos Mocsáry György leánya, akinek gyámja pedig egy Sturcz nevezetű füleki alkapitány volt 1625-ben. Aszalay Ferenc később Rákóczi irodai lajstromozójaként szerepelt a szabadságharcban. A Mocsáry – családnak 1580-tól Baglyasalján is volt részbirtoka. Az 1600-as évek első harmadában leánynegyed révén a birtok az Iványi Fekete – család kezébe került. György volt a Mocsáry – család lapujtói ágának a megalapítója. Leányának férje lett Aszalay Ferenc s gyermeküket, Erzsébetet vette nőül a füleki alkapitány, Iványi Fekete László, s ezzel az 1660-as évek elejétől baglyasi birtokos lett.

1665-ben a Fekete család megszerezte a ludányi Bay Mihály Gömör megyei Almágy faluban lévő porcióját, azaz a hadiadó fejében természetben fizetett részét, valamint Kishartyán-pusztát.

Vay Ádám 1679. május 4-én vette feleségül Iványi Fekete László és Aszalay Erzsébet leányát, Erzsébetet. A füleki alkapitány nagy vagyont, birtokrészt hagyott egyetlen gyermekére, valamint egy hosszú ideje húzódozó vagyoni pert a Rákóczi-családdal az ajnácskői vár és uradalom birtoklásáért. A vár falait később Iványi Fekete László erősítette meg. Testvére, Fekete Mária révén Vécsey Sándor is birtokosa lett Ajnácskő várának és az uradalomnak, sőt 1705-től a fél uradalom már az övék volt. A Fekete-család vagyona nyolc vármegyére terjedt ki. Az örökölt vagyon része volt Ajnácskő vára, melynek házassága révén a Vay-család is birtokosa lett. 1645-ben a török elfoglalta, 1649-ben Iványi Fekete László és Vécsey Sándor nyert rá új adományt. A falu és a vár Gömör megye délnyugati szélén feküdt, a szőlőhegyektől övezett völgyből kiemelkedő sziklacsúcson és annak oldalán található a vár, mely gyakran osztozott a szomszédos Fülek sorsában. 1685-ben a törökök és Thököly foglalta el, tőlük Vécsey II. Sándor vette vissza s kapitányát, Dienes Györgyöt börtönbe vetette. 1677. július 16-án Ajnácskő, Somoskő mint Fülek két „tarisznyavára” falain belül uralkodó állapotok megszabályozásáról adott ki okmányt Koháry István főkapitány és a két földesúr özv. Vécsey Sándorné Csapy Mária és özv. Iványi Fekete Lászlóné Aszalay Erzsébet. (Vécsey II. Sándor fia, III. Sándor 1692-től báró. Ő volt az, akit 1697-ben a kurucok Hegyalján felkoncoltak. Szelényi Máriától származó fia, IV. Sándor Ajnácskő kapitánya volt, + 1748-ban.) Házasság kötése révén tehát 1679-től Ajnácskő várának egyik tulajdonosa lett Vay Ádám. A vagyon gondja, Ajnácskőhöz való ragaszkodása nyomán egyre jobban elszakadt szülőföldjétől s Gömörben telepedett le. Igaz ugyan, hogy nehezen szerezte vissza Ajnácskőt, felesége osztályos atyafiától, a rossz emlékezetű Vécsey Sándortól. Serkei uradalmát akarta kialakítani és fejleszteni Vayfalu néven. Innen intézte baglyasaljai birtokának ügyét is. Ebből az időből úgy ismerjük, mint „erőszakos és hatalmas” úr, mert jobbágysai szerint kegyetlenebbül bánt velük, mint korábbi uruk, Iványi Fekete László. 1681-ben Almágy jobbágysai azt kérvényezték, hogy a Bay-család adja őket más zálogbirtokoshoz, mivel Vay Ádám alatt „rabok, ha nincs is rajtuk bilincs”. Éjjel-nappal dolgoztatta őket, s ha nem jelentkeztek szolgálatra, tömlöcbe vetette őket. Vay Ádám gazdálkodó, birtokgyarapító tevékenységét a Thököly-féle háború

szakította félbe. Rövid bécsi raboskodás után 1681-ben Füleken találjuk, ahol lakóházat tartott fönn a végházban. 1681. október 27-én Thököly elfogatta, árulással vádolta s haditörvényszék elé akarta állítani. 1682 februárjában felesége Fekete Erzsébet férjének „keserves rabságát” valamint rokonának, Mocsáry Judittal való pereskedését szem előtt tartva és lezárva minden ingó és ingatlan vagyonát férjére és törvényes maradvékaira hagyta. (Gyermekei majd 1713. szeptember 18-án Ajnácskőn osztozkodnak a vagyonon.) A részletes felsorolásban Iványi Fekete László és Aszalay Erzsébet által szerzett birtokok között található Baglyasalja és Kishartyán-puszta is. 1682. augusztusában Thököly Füleket ostromolja, s szeptember 10-én a vár és benne lakóháza pusztulását éri meg Vay Ádám. Ajnácskő ellenben ép maradt, hadászati jelentősége megnőtt. Fülek eleste, a törökök általi feldúlása s a Thökölynek felajánlott királyi korona állította ekkor a kurucokkal szembe a nógrádi nemesség jelentős részét. A kapituláció után kénytelenségből Thököly szolgálatában találjuk Vayt, aki egy lovas regiment ezereskapitánya, és Kisvárda kapitánya lett. 1684-ben a kurucok mellé rendelt tatár csapatok komisszáriusa s ezzel sok ellenséget szerzett magának. Kemény szavú, de igaz beszédű ember, akit respektáltak de nem szerettek – írta róla Esze Tamás. Szertelen indulat lobogott benne, kortársai szerint mértéktelenül élt a boritallal. 1685 nyarán még a kurucok között találjuk, 1686. március 10-én pedig már a császár híve lett, 1687-ben Szabolcs megyét képviselte a pozsonyi országgyűlésen.

Thökölyvel kapcsolatos múltja miatt rövid ideig ismét Bécsben raboskodott, javait elkobozzák felesége birtokaival egyetemben. 1688-ban megosztott testvéreivel és 1690-től csak birtokával foglalkozott. Almágyról 1695-ben ő telepítette be Baglyasaljára Andó Istvánt, hogy a falu régi helyén az évekkel ezelőtt elhagyott 3 jobbágytelek nagyságú földet művelje meg a Fekete-Vay birtokon. 1698-tól azonban Baglyasalja eltűnik ismét az adóösszeírásból, elhagyott hely lett. Birtokosai fele részben a Vay Ádám valamint a Forgách-család és Némethy Pál özvegye, Libercsey Erzsébet. Az ő előző férje Ráday András, s annak rokona Bay Miklós zálogosította el birtokának egy részét 1665-ben Iványi Fekete Lászlónak. Vay Ádám közben férjhez adta lányait, Erzsébetet Bethlen Mihályhoz, Annát br. Kemény Simonhoz. Első felesége Fekete Erzsébet 1696-ban, valószínűleg Füleken hunyt el. Még ugyanabban az évben újránősült, Zay András és br. Révay Krisztina lányát, Annát vette nőül. Zay Anna életrajzi adatai bizonytalanok, születési és halálozási helye

ismeretlen. Valószínűleg 1675 körül születhetett és 1730-ban halt meg. (Vay Ádámmal kötött házasságából öt gyermeke született. Fia, Sámuel gr. Bethlen Évával, Kata lánya gr. Teleki Pállal, Judit gr. Wass, majd gr. Rédey Mihállyal, Klára pedig Gerhard Györggyel kötött házasságot. Júlianna lányuk Gdanskban halt meg fiatalon. 1711-ben a száműzetésbe is elkísérte férjét, s annak halála után is még egy ideig Danckában élt. 1712-től írta *Herbárium* c. füveskönyvét. A *Nyomorúság iskolája* című imakönyv megírása is nevéhez kapcsolódik. Fia, Sámuel Erdődy Gábor egri püspök közbenjárásával eszközölt ki számára kegyelmet.)

Vay Ádám gazdálkodása nem hozott elég jövedelmet, adóságai halmozódtak fel. 1700-ban kegyelmet kapott, ám elkobzott javainak csak egy részéhez jutott hozzá. Gyakran tűnt fel Bercsényi és II. Rákóczi Ferenc környezetében, majd 1701. április 18-án Rákóczi után őt is elfogták Ajnácskőn és végül Bécsújhelyre vitték. Itt írta meg rabságában nevezetes verses önéletrajzát. 1702. augusztus 10-én szabadult felesége közbenjárására, de hálával emlegette meghitt emberét, Radványi Ferencet is, akinek „fáradozásai után egyrészt újhelyi fogságomból is szabadultam”. (Radványiban megyénk első monográfusát is tisztelhetjük.) Vay Ádám visszatért Ajnácskőre, amit 1703. szeptember 1-én a kurucoktól még meg kellett védenie. A tehetősebb birtokosok a kurucok elől ezekben a napokban a közeli várakba húzódtak vissza. Így tett a megyében Vay Ádám is. Megyénk nemesei Gács várában védekeztek s csak akkor kapituláltak, amikor megbizonyosodtak a várt birodalmi segítség elmaradása felől. Október 27-én már a tokaji táborban volt Rákóczinál, aki kinevezte a jászok és kunok főkapitányának. Az udvari kapitányi /marsall/ tisztséget is elvállalta. Ezzel a legfegyelmesebb, legjobban kiképzett reguláris ezredeknek, a fejedelem udvari hadainak a vezetője lett. Rákóczi ezzel elismerte a tehetséges, vezetésre termett katonát. Feladata volt a fejedelem mellett szolgálni, ezért a nagyszalontai és a trencsényi csatákban is a fejedelem mellett találjuk Vay Ádámot. Miután Munkács vára megadta magát, a fejedelem 1704. február 16-án a vár főkapitányának is kinevezte. Reá hárult a labanc urak elkobzott birtokainak felügyelete is. Tagja volt az erdélyi fejedelmi tanácsnak, mellette Máramaros vármegye adminisztrátora, Békés vármegye főispánja lett. Ő készítette elő 1707 tavaszán a marosvásárhelyi országgyűlést.

Nógrád megyében II. Rákóczi Ferenc 1704-ben a lerombolt Salgó várat és az uradalmat hívének, Vay Ádámnak adományozta. 1705. március 25-én Salgótarján és Karancsalja lakosai panasszal éltek Rákóczinál,

mint írták: „...Bár nem kétséges, hogy Nagyságod nemcsak az özvegyek és árvák, a munkában megrokkantak érdekében, hanem inkább hazánk szabadságáért fogott fegyvert, abban mégis kételkedünk, hogy azok az újonnan jelentkező szolgáltatások, és az annyi sok követelés, melyekkel tekintetes urunk, Vay Ádám úr megterhel minket, Nagyságodtól indulnának ki, különösen mióta Nagyságodtól az ő kezébe adattunk át. Ő ugyanis olyan kegyetlenül sanyargat minket, hogy az ő szorongattatása miatt minap Nagyságodhoz beadványt küldtünk. Azokat a jövedelmeinket is, melyeket az urbárium értelmében eddig bírtunk, most idegen kéz szerezte meg. Nemrég kaptuk meg Nagyságod kegyes rendelkezését arról, hogy a kocsmát, serfőzöt és a vámot az urbárium értelmében visszakapjuk, ez azonban nem történt meg, sőt összes jövedelmeinktől is megfosztottak úgy, hogy ha ez a helyzet nem változik meg, teljesen tönkre megyünk és lakhelyünket is elhagyni kényszerülünk.” Mint láthatjuk, Vay Ádám udvari főkapitány, mint földesúr megszegi a fejedelem rendelkezéseit, és kisajátította a lakosságot illető sörfőzést a kocsmával és vámmal együtt, és megnövelte az úrbéri terheket. 1708 júliusában a salgótarjáni és somoskőújfalusi jobbágyok közötti irtásföldekre vonatkozó egyezséget rendezte el. Az 1708. augusztus 3-i trencsényi vereség után a szabadságharc társadalmi bázisa megrendült. Vay Ádám a Zemplén megyei Bacskón lévő udvarházában telepedett le. Kedvelt várárt, Ajnácsköt majd 1711-ben kapitánya Vitai István feladja, végső szétválása 1711. szeptember 12. után történt meg.

Egyre több ellensége támadt, a református köznemesség és a prédikátori rend is bizalmatlan lett vele szemben, mert a szécsényi országgyűlésen a vallási ügyekben engedékenységet tanúsított. Munkács várának védelmét a fejedelem Vayra akarta bízni, ám Salánkon mégis úgy döntött, hogy magával viszi Lengyelországba. Rákóczinak ugyanis szüksége volt udvari marsalljára: „Vay uramot, úgy látom, kintelen leszek magam mellé hivatnom, idegen országon is legnagyobb kincs lévén a hív szolga!” – írta Károlyinak a fejedelem 1711. február 18-án. Vay Ádám és családja ezután március 4-én elindult a fejedelem után. A határ menti Stryj vára és városa, volt egy ideig a kurucok táborhelye. Vay is ide igyekezett, s hat hónapig tartózkodott itt. A menedéket keresők közben megtudták, hogy a bécsi haditanács a kuruc főembereket 1711 júliusában különböző kategóriákba osztotta. Rákóczi, Bercsényi, Forgách és Eszterházy mellett Vay Ádámot is kizárták a közkegyelemből. Vay és családja Ilyvo felé tartott, nem akart elszigetelődni a többi főembertől,

követte a fejedelmi udvart. Közben szaporodtak népes családjának megélhetési gondjai, maga erejére hagyatkozva küszködött a családját fenyegető nyomor ellen. El kellett adnia értékeit, sőt a fejedelemtől is kényszerült visszakérni a korábban adott kölcsönét. Miután a francia udvartól Rákóczi nem kapott támogatást, kénytelen volt lengyelországi birtokait eladni, hogy udvartartásának költségeit fedezni tudja. Rákóczi 1711. április 30-án felszámolta udvarát. 1712. július 21-én érkezett Danckába a Vay család, november 9-én pedig a fejedelem elhagyta a várost, a kis kolónia fejévé Vay Ádámot tette meg. A franciák által folyósított évdíjből Vaynak 5000 livrével kellett beérnie. A kuruc emigráció életkörülményeiről keveset tudunk, lassan megfogyatkozott számuk is, hiszen sokan közülük hazatértek. Vay Ádám danckai életéről töredékes adataink vannak, Ádám fia mellett vele voltak második feleségétől született gyermekei is. Ádám 1713 őszén hazatért, katolizált és megnősült. 1716-ban meghalt Júlia nevű lánya. 1718-ban Vay is betegeskedni kezdett, biztos anyagi források nélkül maradtak az idegen földön. Mányoki Ádám segítette ki 200 arannyal, sőt fia hazautazásának költségeit is ő biztosította. (A Vay család tagjai sohasem adták meg Mányokinak az apjuknak adott kölcsönt.)

A „kuruc” udvari marsall, Vay Ádám 1719. január 31-én, 63 éves korában hunyt el. A régi városfalon kívül fekvő Szt. Erzsébetről elnevezett, korábban katolikus, akkoriban a református egyházhoz tartozó templom kriptájában talált nyugovóra. Felesége emelt neki egyszerű márvány síremléket.

1906. október 6-án hozták haza tetemét és november 15-én temették el Vaján. A Vay-család tagjai vitték koporsóját. Sírja a kastély előtt, szobra a kastély udvarán kialakított szoborparkban található.

RÁDAY PÁL

(? 1677. július 2. – Pécel, 1733. május 20.)

II. Rákóczi Ferenc bizalmas titkára, a kancellária vezetője, a szabadságharc diplomáciájának vezetője. Ráday Gáspár Pest vármegye alispánjának és Libercsey Rozinának fia. A losonci református kollégium növendéke, egy ideig Rahón is tanult. Ezt követően 1693-ig ismét Losoncon, majd ezt követően Selmecebányán és Körmöcbányán folytatta tanulmányait. 1695-ben Kajali Pál Nógrád- és Hont vármegyék jegyzője mellett végezte gyakornoki munkáját. 1697-től két évig gr. Forgách Simon horvát bán mellett látott el

titkári feladatokat s közben két hadjáratban is részt vett. 1699-ben Kajali Pál Hont megye alispánja, Ráday Pál pedig Nógrád megye jegyzője lett. 1700-ban építette fel az Ipoly menti Ludányban barokk stílusú kastélyát. (Ráday András 1623-ban szerezte meg a birtokot Alsó-Ludányban. A későbbi gr. Ráday Gedeon-féle kastélyt Pejacsevich-Mikó Elemér vette meg, ma szociális otthonként működik.)

Ráday Pál 1703-ban jegyezte el Kajali Pál és Fay Borbála Klára nevű lányát, a házasságot 1705-ben Gácson kötötték meg. A Fay család Abaúj vármegyei eredetű, Nógrádban is jelentős birtokokkal rendelkeztek.

A köznemesi réteg – melyhez Ráday is tartozott – helyzetét meghatározta, hogy nehezen tudott eleget tenni az 1688. december 9-én létrejött Neoacquistica Commissio (Újszerzeményi Bizottság) követelményeinek. Ugyanis a török területeken fekvő birtokok igazolása hosszadalmas illetve a fegyverváltság összege magas (10 %) volt, ezért sok volt birtokos család nem tudta megfizetni. A birtok így a Kamara kezébe, onnan pedig idegen s főleg külföldi tulajdonosok kezébe került. Ennek ellenére a köznemesség egy része szívós munkával igyekezett összeszedni családjuk széthullott birtokait. Ezek között találjuk többek között a Rádayakat, Vayakat és Kajali Pált is. A szabadságharc kezdetén Ráday is a gácsi várba húzódott, majd Kajali Pállal együtt megjelent a tokaji táborban, ahol a fejedelem Rádayt maga mellé vette. December 8–9-én Nyugat-Magyarország kereskedelmi forgalmának ellenőrzésével bízta meg Rákóczi, s ezzel a besztercebányai főharmincad hivatal élére került. Az 1704 elején kiadott „A keresztény világ minden fejedelmeinek és respublikáinak” címzett és a *Recrudescunt vulnera...*, „Megújulnak a dicsőséges magyar nemzetnek régi sebei” kezdetű kiáltvány szövegét Ráday fogalmazta meg, s Rákóczi öntötte végleges formába. Ugyancsak Ráday volt az első latin nyelvű magyar újság a *Mercurius Veridicus* szerkesztője is. Az utasítások, levelek formába öntése volt a fejedelmi titkár, a kancellária vezetőjének a feladata. A bizalmas ügyek fogalmazványait is neki kellett tisztáznia. Kancellária vezetőjeként önállóan intézte a követségekkel való teendőket, azaz külügyi államtitkári feladatokat is ellátott. A fejedelem és a kancellária, az Udvari Tanács, a hadvezetés között Ráday Pál állt, mint Rákóczi „titkos secretariusának” nevezte, kortársai az „ország titkára” címmel tisztelték meg. Tevékenyen vett részt a szabadságharc kezdeti államformájának, a konföderációnak kialakításában. Rádayt a fejedelem többször küldte követként királyi udvarokba. 1704 januárjában Lengyelországban tárgyalt, de járt a svéd és a porosz királyi udvarban is. 1704 elején, amikor megalakult a Consilium

Aulicum (Udvari Tanács) az új magyar állam szervező és végrehajtó testülete, tagjai között több nógrádi nemessel: Kajali Pállal, Ráday Pállal, Vay Ádámmal, Gerhard Györggyel is találkozhatunk. Az 1705-ös szécsényi országgyűlésen fejedelmi előadóként szerepelt Ráday s ő dolgozta ki a szabad vallásgyakorlással kapcsolatos vallásügyi előterjesztést.

1707. április 8-án a marosvásárhelyi országgyűlésen a rendek törvénybe iktatták a konföderációt, Ráday a fejedelemség kancellárja lett. Ugyancsak 1707-ben a Nemesi Társaság belső rendjét, a hadbírójává kinevezett Ráday Pál dolgozta ki. Itt mondta ki, hogy a származás nem elegendő, valóban nemessé a virtus-magatartás, erkölcs képzettség és bátorság teszi az embert. Még 1707-ben követségben járt I. Péter cárnál a szövetség megkötése érdekében. A trencsényi ütközet után (1708) a szabadságharc lendülete megtört, 1709–1710-ben a svéd uralkodónál és a török udvarban járt diplomáciai feladatokat teljesítve.

A szabadságharc végén Rákóczival emigrált Lengyelországba, majd uralkodói engedéllyel 1711-ben hazatért. Letette a hűségesküt s Nógrád megye követeként 1712-ben részt vett III. Károly koronázásán. A Királyi Tábla elnöke, 1712–29 között a megye országgyűlési követe volt s buzgón támogatta a Pragmatica Sanctiot. Kastélyában ő vetette meg a híres Ráday könyvtár alapjait.

Ráday Pál

Salgótarjáni kötődése valójában Somoskőhöz kapcsolódik. A két Forgách-fivér, Ádám és Simon I. Lipóttól visszakapták a somoskői uradalmukat, s elsősorban Ádám zálogosította el saját részét Kajali Pálnak. Forgách Simon 1689-ben, 1692-ben és 1701-ben a somoskői uradalom valamennyi faluját és pusztáját szintén elzálogosította Kajali Pálnak. Miután Ráday veje volt Kajalinak, felesége révén zálogbirtokosa lett az uradalomnak. Romba dönt Somoskő várát rendbe hozatta, s örségül négy hajdút helyeztet el benne. A vár 1703-ban a kurucok kezére került, várnagyát, Sümegi Bene Istvánt fogolyként Kassára vitték. A vár katonai szerepe ezzel véget is ért, a szatmári béke után az elkobzott várat szándékosan a pusztulásnak tették ki. Az uradalmát a 18. században zálogba bírta a Ráday család, majd a br. Péterffy-család kezébe került. Baglyasalja elhagyott településének földjét (1698) több család is birtokolta. Ráday András anyja Bay Klára volt. A rokon Bay Miklós zálogosította el birtokának egy részét Iványi Fekete Lászlónak 1665-ben. A Bay jószágok másik részét a Rádayak örökölték, s Ráday Pál atyja és a Bay rokonság révén volt érdekelt Baglyasalján. Ráday gyermekei közül Eszter gr. Teleki László neje lett, s vele a baglyasaljai részjószág birtokába került. A Ráday-Teleki zálogjogon örökölt birtokot valószínűleg Forgách Ádám utódai váltották vissza az 1730-as években.

Ráday Pálnak öt gyermeke született, három lány és két fiú. Közülük csak Gedeon nevű fia – aki báróságot és grófi rangot kapott – és Eszter lánya maradt életben. 1733. május 20-án hunyt el Pécelen, Losoncon a családi kriptában szeptember 20-án helyezték örök nyugalomra. Felesége, Kajali Klára 1741-ben halt meg.

A már Thököly udvarában feltűnő, Rákóczi államában pedig határozott vonásokat öltő hivatali nemesség tipikus képviselője volt Ráday Pál. Nógrád megye fiatal, nemzetközi műveltségű jegyzőjének puritán életútját felelősség tudat és meleg családi élet és mély vallásosság jellemezte. Vagyonát gyarapítva emelkedett mind magasabbra, könyvtárában őrizte meg a műveltség átmenthető értékeit.

KAJALI PÁL (1659–1710)

Nógrád megye jegyzője, II. Rákóczi Ferenc szenátora, a szabadságharc országos fő hadbírójának életéről kevés és igencsak hézagos információkkal rendelkezünk. A Pozsony vármegyei eredetű család a 16. században Hont és Nógrád vármegyében tűnik fel, közülük megyénkben Kajali András szerzett birtokot. Menyői Tolvay Ferenc, a losonci református iskola rektora, vármegyei tisztviselő, a gácsi Forgách-uradalom jószágigazgatója és a szabadságharc a megyei paraszthadak kapitánya, 1710-től kassai várnagy, bizalmas híve volt Kajalinak. Tolvay Ferenc nevezte Kajalit Rákóczi „meghitt nagy messze látó szemefényé”-nek.

Kajali Pál kezdetben Forgách Ádám főispán titkára, ezt követően Nógrád megye főjegyzője volt 1684–1699 között. 1705-től Hont vármegye alispánja lett.

Az ország visszafoglalása után az új erőviszonyokat mérlegelő józan-ság tűnik ki Kajali viselkedéséből. Ő volt az, aki rokonait józanságra intette a családi birtokok visszaszerzése érdekében. Ennek ellenére Salgótarján közvetlen környékén két helyen is feltűnik Kajali Pálnak, mint birtokosnak a neve. gr. Forgách Ádám fiai /Ádám és Simon/ 1686-ban visszakapták I. Lipóttól a korábban elidegenített birtokaikat, ám Simon, már 1689-ben „somosújfalusi” teljes birtokrészét mely a falu felét tette ki, zálogba adta Kajali Pálnak. Hamarosan az uradalom többi része (1692-ben és 1701-ben) is Kajali zálogbirtoka lett. Ezekkel a birtokokkal a vármegye egyik legtekintélyesebb köznemese lett. A Salgótarján és Somoskőújfalu között elterülő s 1456-ban még Somoskő várához tartozó Vendégi település is Kajali Pál birtokaként szerepelt. 1699-ben elhagyott pusztá volt. (1826-ban Vendégi-pusztá Salgótarján filiája. A ma is létező Vendégi-dűlő a Nyesés déli lábánál a Kis-Gedőc pusztával azonosítható.) A somoskői uradalom birtokosa ezek szerint 1689–1701 között Kajali Pál volt.

Kajali Pál tagja volt a Rákóczi mellé álló nemességnek, akiknek az érdekeit – mivel döntő többségükben protestánsok voltak – az ellenreformáció sokszorosan sértette. Politikai tapasztalat, hadi ismeret, jó gazdasági érzék és legfőképpen európai látókör jellemezte őket. Kajali is jelen volt a tokaji táborban, s itt Rákóczi megbízta Szuhai Mártonnal együtt 1703. november 2-án Máramaros vármegye tisztújító közgyűlésének a levezetésével. Kajali mint fejedelmi biztos, katonai segítséggel

választotta meg Rákóczi jelöltjeit a helyi jelöltekkel szemben. Kajali Pál, Vay Ádám és mások szervezték meg a vármegyei és városi tisztújításokat. Az Udvari Tanács 1704 elején alakult meg Miskolcon. 1705 szeptemberéig ez volt az államszervezet legfontosabb központi testülete. Tagjai gyarapodó nemes családok sarjai, akik látókörükkel, politikai tapasztalataikkal, tanultságukkal és nem elhanyagolható módon rokoni összefonódásuk révén is kiemelkedtek osztályos társaik közül.

Kajali Pál a „Losoncon lakó lutherista úr” előterjesztésében 1705. szeptember 12-én a szécsényi „borjúpást”-on a katonaság akarására hivatkozva javasolta, hogy „Rákóczi Ferenc fejedelmökké kiáltassék ki”. 1706. június 13-án a nagyszombati béketárgyalásokon a konföderációt képviselők között találjuk Kajalit is. Az írásbeli anyagát megfogalmazó Ráday Pál volt a vezetője, bár az elnöki funkciót Bercsényi Miklós töltötte be. A gazdaságpolitikai javaslataival is kiemelkedett a többiek közül Kajali Pál. Merkantilista elemeket, szigorú központi ellenőrzést kívánt a nemesség megadóztatásával megvalósítani. 1706. november 8-án az általános adózás fokozatos bevezetését javasolta a fejedelemnek. 1708-ban az eperjesi akadémia számára alapítvány létesítésében vett rész Rádayval együtt.

SZLUHA II. FERENC

(Holics, 1699. – Bécs, 1729. május 22.)

Dornyay Béla 1935-ben tartott előadásában a második salgótarjáni földesúrként verbói Szluha Ferencet nevezte meg, igaz sok kérdőjelet hagyva életútjának ismertetésekor. A történeti munkákból mára ismertessé vált, hogy Szluha érsekújvári prefektus, hadi főpénztárnok és kartelkomisszárius volt a szabadságharcban. A Nyitra vármegyei Verbórol származó család 1593-ban kapta nemességét I. Rudolftól. A család több megyében is jelentős vagyonra tett szert. A salgótarjáni ág őse Szluha I. Ferenc a 17. század második felében Nyitra vármegyei Holicson élt. Kálmán Zsuzsával kötött házasságából születtek fiai: II. Ferenc és I. György, akik Szirmay István ítélőmester szolgálatában álltak. Minket közelebbről Szluha II. Ferenc érdekel, aki 1707-ben vette feleségül a Komárom vármegyei Konkoly Thege Júliát, s vele együtt jelentős birtokokat örökölt. Gyermekük: Albert, II. György (Érsekújvár, 1716. február. 8. – Csepreg, 1774. szeptember 16.), Eleonóra és János

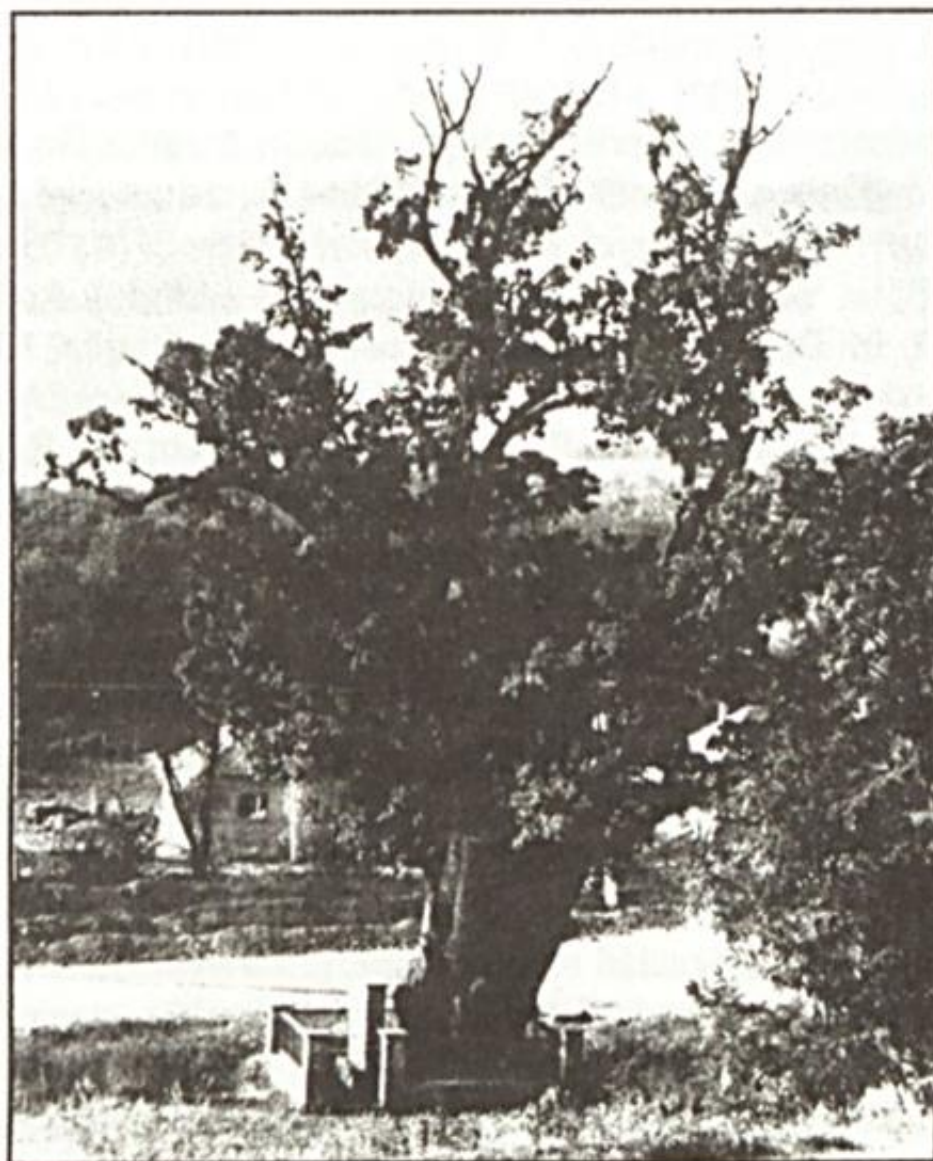
Nepomuk. Szluha I. György (Holics, 1671 – Eperjes, 1736. október 22.) fivérével együtt lett Rákóczi híve, 1706-ban Sáros vármegye felkelő nemesi kuruc lovasok kapitánya. Bátyjával, II. Ferencsel a gazdátlan birtokok megszerzése felé fordultak és jelentősen gyarapították saját birtokaikat. (I. György a Rákóczitól elkobzott munkácsi uradalom igazgatója lett.) Amikor 1736-ban Eperjesen elhunyt, általános örökösévé II. Ferenc fiát, II. Györgyöt tette meg.

Szluha II. Ferenc Rákóczi szökésében is közreműködött, a szabadságharcban vezető szerepet játszott, hadi főpénztárnok lett, sőt megkapta az érsekújvári főkapitányi címet is. A szabadságharc után mindkét testvér letette a hűségesküt, Ferencet 1715-ben Pálffy nádor ítélőmesterré nevezi ki, 1719-ben alispán lett. A Pragmatica Sanctio elfogadtatásában 1722-ben jelentős szerepet játszott. Az udvar hálája természetesen nem maradt el, jelentős birtokhoz jut, udvari tanácsosi címet kap, 1726-ban bárói rangra emelte az uralkodó. 1728-ban vette fel az 1715-ben megszerzett Iklad puszta után új előnevét, s használta ezután, mint ikladi Szluha Ferenc.

I. József 1709 áprilisában a salgói uradalmat elkobozta Vay Ádámtól és gr. Volkra Ottó Kristófnak adományozta, akinek beiktatására 1709. december 30-án került sor. Jogait ismételten megerősítették 1711. március 30-án. Annyit tudunk kell róla, hogy a német eredetű családból Volkra Ottó Kristóf 1699-ben a magyarországi kamara alkancellárja, 1708-ban legfőbb konyhamester, 1715-ben Angliában követ, 1722-ban kamarai elnök Sziléziában. 1734-ben hunyt el utód nélkül. Volkra Ottó Kristóf nem volt érdekelt a salgói uradalom felvirágoztatásában, ezért már 1715. február 21-én a pásztói cisztercita rendnek ajánlotta fel megvételre, majd 1726. március 16-án Bécsben a Komárom vármegyei birtokos Szluha II. Ferencnek adta el a salgói uradalmat 30 000 forintért. Szluha II. Ferenc 1728-ban megszerezte az uradalomra a kegyúri és pallosjogot is. Ő volt az első, igazán jól gazdálkodó földesura a birtoknak, aki jövedelmező árutermelésre akart áttérni. Bécsben 1729-ben bekövetkezett halála után előbb özvegye, majd fia II. György lett Salgó és Bábolna örökös ura, akit 1743-ban grófi rangra emeltek. Szluha II. György folytatta az apja által megkezdett munkát, 1737-ben emeltette a falubeli kúriáját, a „kastélyt”. 1732–1745 között sorozatos határkiigazító pereket folytatott a birtok rendbetétele érdekében. Az idők folyamán pénzkölcsönökre szorult, s ennek révén került kapcsolatba Jankovich Miklóssal, aki 1746-ban szerződéssel biztosította magának a birtok elővételi jogát.

1747. december 18-án 70 000 forintért vette meg a salgói uradalmat. Szluha II. György 1753-ban tábornoki kinevezést kapott. Felesége gr. Sinzendorf Rozália révén örököse lett az elkobzott Nádasdy javaknak. Miután megvette felesége örökségét, a vételár előteremtése érdekében eladta uradalmait, így többek között a salgóit is.

Szluha II. György 1774-ben hunyt el, csekély örökséget hagyva utódaira költekező életmódja miatt. 1890-ben Aladár nevű unokájával halt ki a grófi ág.

Az ún. Rákóczi-fa Salgótarjában, a Füleki úton

Dornyay Béla 1935-ös előadásában és dolgozatában javaslatot tett arra, hogy a város „egy domborműves emlékoszlopot” állítson fel az Erzsébet téren. „Erre a reménybeli kőpiramisra igen szépen el lehetne helyezni II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelem domborművű arcképe mellé az ő két kiváló salgótarjáni alattvalójának: Vay Ádámnak és Szluha Ferencnek reliefjeit is”. (Szluha arcképét azonban nem ismerjük.) Méltónak tartotta volna utcákat is elnevezni róluk. Bár ez nem valósult meg, a Rákóczi kultusz mégis meggyökeresedett Salgótarjában, a vadaskerti

tölgyfában, annak ellenére, hogy nincs bizonyítékunk arra, hogy a vezérlő fejedelem valamikor is megpihent volna alatta. A Rákóczi év azonban lehetőséget teremt arra, hogy emléket állítsunk városunkban is a kiváltságokkal nem rendelkező paraszti, mezővárosi lakosságból és az egykori végvári katonákból szerveződött kuruc hadaknak és a vármegye fiatal, művelt és politikai szerepet játszó, főleg protestáns köznemesei- nek, így: Ráday Pálnak, Vay Ádámnak és Kajali Pálnak.

JEGYZETEK

1. Nógrád megye története. I. k. Szerk.: Balogh Sándor. Salgótarján, é. n. 218., 220. o. L. Kelemen Mária: Adalékok a Rákóczi-szabadságharc Nógrád megyei hadseregellátási, adózási kérdéseire. In: Nógrád Megyei Múzeumi Évkönyv. 1976. 65. o. A továbbiakban: NMMÉ. Pálmány Béla: Végvárak Nógrád vármegyében a török kiűzése és az újratelepítés korában 1663–1703. In: *Discussiones Neogradiensis*. 1. Salgótarján. 1984. 91., 93., 96. o.
2. Cs. Sebestyén Kálmán: A vadaskerti öreg tölgyfa. In: *Salgótarjáni Új Almanach*. Salgótarján. 1997. 166–167. o. Dornyay Béla: Salgótarján két földesura II. Rákóczi Ferenc szolgálatában. In: *Salgótarjáni Könyvek*. 3. sz. Salgótarján. 1935. 5–6. o. Dornyay Béla: Salgótarján történetéhez. Salgótarján. 1928. 17–18. o.
3. Dornyay Béla. 1935. im: 6. o. Vay Ádám Múzeum. Szerk.: Molnár Sándor. Vaja. 2000. 3–16. o. A Vay családra vonatkozó további ismereteket közöl: Gudenus János József: A magyarországi főnemesség XX. századi genealogiája. IV. k. Bp. 1998. 163–164. o. Nagy Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. 11. k. Pest. 1865. (Rep. 1988) 99–108. o.
4. Esze Tamás: Vay Ádám. 1657–1719. In: A Vay Ádám emlékünnepek tudományos ülésszaka. Vaja. 1969. 8. o. Vay Ádám verses önéletírása. Szerk.: Molnár Mátyás. Sajtó alá rendezte és a kíséző tanulmányt írta Szalay Krisztina. Vaja. 1978. 21. o.
5. Thaly Kálmán jelentése a Vay-család nemesi ága levéltárának Rákóczi-kori okiratairól. In: *Századok*. 1886. 181. o. Esze Tamás. 1969. im: 8–10. o.
6. Pálmány Béla 1984. im: 91., 93. o. Az Iványi fekete család a felsőmagyarországi (főleg Sárosban) vármegyékben volt ismert, ahová a 16. században kerültek Baranya vármegyéből. Lásd: Kempelen Béla: magyar Nemes Családok. IV. k. Bp. 1912. 88. o. Nagy Iván 1858. im: 145. o.
7. Nagy Iván. 1857. im: 70–71. o., 1858. im: 145. o., 1859. im: 79. o.
8. Cs. Sebestyén Kálmán: Vár alatt, bánya fölött. Baglyasalja története. *Baglyasi Füzetek*. 1. Salgótarján. 1998. 22. o.
9. Gömör-Kishont vármegye. Szerk.: Borovszky Samu. Bp. é. n. 26. o. Esze Tamás. 1969. im: 12. o.
10. Magyarország képekben. Honismertető album. Pest. 1870. 2. k. Szerk.: Nagy Miklós. 148–149. o.
11. Nagy Iván. 1865. im: 110. o. Pálmány Béla: Végvárak Nógrád vármegyében a török kiűzése és az újratelepítés korában. 1663–1703. In: NMMÉ. 1986. XII. 46. o.
12. Esze Tamás. 1969. im: 12–13. o. Ila Bálint: Gömör megye. II. k. Bp. 1976. 340. o.
13. Esze Tamás. 1969. im: 14–16. o.
14. Cs. Sebestyén Kálmán. 1998. im: 23. o.
15. Pálmány Béla. 1986. im: 47. o.
16. Esze Tamás. 1969. im: 15–16. o.
17. Cs. Sebestyén Kálmán. 1998. im: 24–25. o.

18. Esze Tamás. 1969. im: 17–18. o. Magyarország története 1686–1790. Főszerkesztő: Ember Győző, Heckenast Gusztáv. Bp. 1989. 166. o. Katona Béla: Szabolcs-Szatmár-Bereg irodalmi topográfiája. Nyíregyháza. 1996. 252. o. Magyar Életrajzi Lexikon. Bp. 1969. II. k. 975. o.
19. Magyarország hadtörténete. Bp. 1985. II. k. 370. o. Magyarország története. 1989. im: 217. o.
20. Salgótarjáni Új Almanach. Salgótarján. 1997. 49. o. Rákóczi-szabadságharc és Nógrád megye. Dokumentumok és ajánló bibliográfia. Szerk.: Czipó Ernőné-Leblancné Kelemen Mária. Salgótarján. 1976. 16–17. o. Salgótarján története. Szerk.: Szabó Béla. Salgótarján 1972. 35. o.
21. R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi állama és Nógrád megye. NTM.A. 2129–78. 28–29. o. Salgótarján története. 1972. im: 35. o. Dornay Béla. 1935. im: 10. o.
22. Esze Tamás. 1969. im: 24–25., 28–29.o. Hopp Lajos: A Rákóczi-emigráció Lengyelországban. Bp. 1973, 14–15., 26., 49., 53. o.
23. Esze Tamás. 1969. im: 29., 31. o. Hopp Lajos. 1973. 59., 84., 94–95., 105. o.
24. Vay Gilda: A Vay-család 1000 éves története. Vay Ádám Múzeum. A. 746–81. 7. o. Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. XIV. k. Bp. 1914. 1004. o. Katona Béla. 1996. im: 250. o.
25. Nógrád vármegye. Szerk.: Borovszky Samu. Bp. 1911. 304–305. o. Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Bp. 1906. XI. k. 349–350. o. Nagy Iván. 1862. im: IX. k. 551. o.
26. Nógrád vármegye. 1911. im: 78. o.
27. R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi állama és Nógrád megye. NTM. A. 2129–78. 7. o. Nagy Iván. 1862. im: IX. k. 551. o.
28. Magyarország története. 1989. im: 130. o.
29. R. Várkonyi Ágnes: 2129–78. im: 2., 8. o.
30. Magyarország története. 1989. im: 184. o.
31. Benda Kálmán: A kuruc állam diplomáciai szervezete. In: NMMÉ. 1976. 12. o.
32. R. Várkonyi Ágnes. 2129–78. im: 10. o. Magyarország története. 1989. im: 191. o.
33. Szinnyei József. 1906. im: XI. 350. o. Magyarország története. 1989. im: 199., 217. o.
34. Magyarország története. 1989. im: 220. o.
35. Nagy Iván. 1862. i.: IX. k. 551. o. Nógrád vármegye. 1911. im: 305. o. Európa fejedelmi udvaraiban. Mányoki Ádám. Egy arcképfestő pálya szereplői és helyszínei. Bp. 2003. 106. o.
36. Salgótarjáni Új Almanach. 1997. im: 57. o. Cs. Sebestyén Kálmán. 1998. im: 25., 27. o.
37. Szinnyei József. 1906. im: 351. o.
38. Magyarország története. 1989. im: 288. o.
39. Magyarország története. 1989. 288. o. Praznovszky Bence-Praznovszky Mihály: Menyői Tolvay Ferenc végrendelete 1710. In: Museumi Értekező 9. Salgótarján, 1995. 6–9. o. Praznovszky Mihály: Egy köznemesi életút szakaszai. In: Discussionos Neogradiensis. 1984. 121. o.
40. Nagy Iván. 1859. im: V. k. 16. o.
41. Magyarország története. 1989. im: 132. o.
42. Salgótarjáni Új Almanach. 1997. im: 57., 74., 80. o. Pálmány Béla. 1986. im: 67. o.
43. Magyarország története. 1989. im: 182., 204., 282. o.
44. R. Várkonyi Ágnes. 2129–78. im: 2., 7. o. Magyarország története. 1989. im: 191. o. R. Várkonyi Ágnes: Megújulások kora. Bp. 1997. 93. o.
45. R. Várkonyi Ágnes. 2129-78. im: 30. o. Magyarország története. 1989. im: 206. o.
46. Magyarország története. 1989. im: 211. o.
47. Magyarország története. 1989. im: 215., 329. o.
48. Dornay Béla. 1935. im: 14. o.
49. Szluha Márton: A Szluha-család Salgótarjánban. In: NMMÉ. 2001/XXV. 51., 53. o.
50. Szluha Márton. 2001. im: 54. o.
51. Szluha Márton. 2001. im: 81–82. o.
52. Szluha Márton. 2001. im: 54., 57. o. Salgótarjáni Új Almanach. 1997. im: 82. o. Salgótarján története. 1972. im: 36. o.
53. Szluha Márton. 2001. im: 54. o.
54. Dornay Béla. 1935. im: 13–14. o.